

Zielonogórskie Towarzystwo Edukacyjne

Seria: Prawa człowieka

Prawa dziecka

W ROKU JANUSZA KORCZAKA

Zebrał i opracował:
Aneta Hordyj
Dobiesław Barczyński

Zielona Góra, grudzień 2012 r.

Przygotowanie merytoryczne materiałów do druku:

Aneta Hordyj, Dobiesław Barczyński, Zielonogórskie Towarzystwo Edukacyjne „Civilitas”

Skład i druk: www.sandmedia.com.pl

Niniejszą broszurkę „Prawa dzieci w Roku Janusza Korczaka” przygotowano z wykorzystaniem pomocy finansowej Województwa Lubuskiego w ramach projektu: „Prawa Dziecka w Roku Janusza Korczaka”

**Zadanie współfinansowane
przez Zarząd Województwa Lubuskiego**

Wydawca:

Copyright by Zielonogórskie Towarzystwo Edukacyjne „Civilitas”

Zielona Góra, ul. Bohaterów Westerplatte 27

ISBN 978-83-933103-1-9

Nakład 500 egz. Format A-5

Wstęp

W Zielonogórskim Towarzystwie Edukacyjnym „Civilitas” pojawił się pomysł na nową formę popularyzowania praw dziecka wśród dzieci młodszych (od wieku przedszkolnego do gimnazjalnego) poprzez coroczną realizację konkursu o zasięgu wojewódzkim o Nagrodę Doktora Korczaka.

W roku 2011 realizowaliśmy projekt Prawa dziecka w mojej szkole, w którym wzięło udział 11 szkół z terenu województwa lubuskiego, w tym 9 szkół podstawowych i 2 gimnazja. W naszym przekonaniu projekt ujawnił, że mimo wprowadzenia do nowej Podstawy Programowej Kształcenia Ogólnego wielu treści związanych z prawami człowieka (dziecka) tematyka ta nie budzi istotnego zainteresowania większości nauczycieli i wychowawców. Udziału w projekcie nie zgłosiła żadna szkoła z północnej części województwa. Spośród szkół podstawowych I miejsce i Nagrodę Doktora Korczaka (statuetka Króla Maciusia wykonana przez Sofię Smykanych z Uniwersytetu Zielonogórskiego) wraz pamiątkowym dyplomem otrzymała Publiczna Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Czerwieńsku. W tej grupie uczestniczyły także szkoły: Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Jana Pawła II w Żaganiu, Szkoła Podstawowa w Niwiskach oraz Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Zaborze.

Wśród gimnazjów wręcz bogatą działalność wokół praw człowieka wykazało Publiczne Gimnazjum Nr 2 w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Gubinie, które zajęło I miejsce i otrzymało Nagrodę Doktora Korczaka. W tej grupie wyróżniono również Gimnazjum w Zespole Szkół w Lipinkach Łużyckich.

Widząc jak duża jest potrzeba edukacji na polu praw dziecka i promowania idei respektowania

praw najmłodszych postanowiliśmy kontynuować organizowanie konkursów w województwie lubuskim.

Niniejsza broszura jest elementem projektu „Prawa dziecka w Roku Janusza Korczaka” realizowanego przez Zielonogórskie Towarzystwo Edukacyjne „Civilitas” od marca 2012 roku. Projekt uzyskał wsparcie finansowe Województwa Lubuskiego w ramach konkursu na realizację zadania publicznego Wspieranie i promocja wartościowych przedsięwzięć edukacyjnych w roku 2012.

Celem projektu jest upowszechnianie praw i wolności człowieka (w tym praw dziecka) wśród uczniów, nauczycieli, pedagogów, wychowawcy, rodziców, animatorów, instruktorów, studentów oraz przypomnienie idei wychowania wybitnego pedagoga Janusza Korczaka w tymże środowisku. Działania projektowe objęły przeprowadzenie II Konkursu o Nagrodę Doktora Korczaka. Zadaniem nauczycieli, wychowawców, pedagogów, studentów, instruktorów biorących udział w konkursie było opracowanie koncepcji i scenariusza oraz przeprowadzenie działania, czy cyklu działań w szkole lub placówce mających na celu upowszechnianie praw dziecka lub/ i myśli pedagogicznej Janusza Korczaka (np. zajęć, imprez, zabaw, warsztatów). Wyłonione najlepsze scenariusze przygotowanych i przeprowadzonych działań składają się na niniejszą publikację, która trafi do szkół, placówek, oraz instytucji województwa lubuskiego. Zamknięciem konkursu była uroczysta gala, podczas której ogłosiliśmy zwycięzców II Konkursu o Nagrodę Doktora Korczaka. Pierwsze miejsce zajęła pani mgr Dorota Koch- pedagog w Szkole Podstawowej w Niwiskach, natomiast wyróżnienia wręczyliśmy pani mgr Małgorzacie Blachowskiej nauczycielce ze Szkoły Podstawowej nr 11 w Zielonej Górze oraz

pani mgr Barbarze Sibili- animatorce z Młodzieżowego Centrum Kultury i Edukacji „Dom Harcerza” w Zielonej Górze. Wręczenie nagród odbyło się 26 października 2012 podczas konferencji metodyczno-naukowej „Korczak w dwugłosie pokoleń” współorganizowanej przez Komendę Chorągwi Ziemi Lubuskiej Związku Harcerstwa Polskiego.

Ponadto w ramach projektu założyliśmy przeprowadzenie warsztatów dla dzieci i młodzieży, pt. Znam swoje prawa i wiem kim był J. Korczak, oraz spotkań szkoleniowych z dorosłymi (nauczycielami, rodzicami, wychowawcami, animatorami, studentami, instruktorami itd.- np. w ramach doskonalenia zawodowego), pt. Prawa dziecka w wychowaniu – co by nam doradził J. Korczak? W warsztatach wzięły udział dzieci i młodzież z Obozu Harcerskiego Komendy Chorągwi ZHP zlokalizowanego w Niesulicach oraz uczestnicy obozy w Korczakowie, w Ośrodku Wsparcia Rodziny w Gorzowie Wlkp. w Szkole Podstawowej w Niwiskach, w Publicznej Szkole Podstawowej Nr 3 im. J. Pawła II w Żaganiu, w Publicznej Szkole Podstawowej Nr 11 w Zielonej Górze, w Pub-

licznej Szkole Podstawowej Nr 5 w Nowej Soli, w Młodzieżowym Centrum Kultury i Edukacji „Dom Harcerza”.

Spotkania szkoleniowe dla dorosłych (nauczycieli, rodziców, studentów, instruktorów) przeprowadzono na Obozie Harcerskim w Niesulicach, w Publicznej Szkole Podstawowej Nr 3 w Żaganiu, w Ośrodku Wsparcia Rodziny w Gorzowie Wlkp., Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze, dla studentów Uniwersytetu Zielonogórskiego, w Publicznej Szkole Podstawowej Nr 5 w Nowej Soli.

Nadchodzi czas poszukiwania pomysłu na III Konkurs o Nagrodę Doktora Korczaka, który przeprowadzimy w 2013 roku. Może ktoś zechce nam coś podpowiedzieć? Może ten pomysł zrealizujemy wspólnie, tak aby możliwie wiele dzieci i wielu dorosłych poznało prawa dziecka i przyczyniło się do ulepszania świata, choćby w mikro skali, tak jak marzył o tym Janusz Korczak.

Propozycje można kierować na adres: sekretariat@civiltas.org.pl lub przez stronę www.civiltas.org.pl.

Korczakowskie prawa dziecka w kontekście demokratyzacji życia szkoły

Rok 2012 ogłoszono Rokiem Janusza Korczaka. Pojawiła się więc naturalna sposobność aby przypomnieć sobie i innym o tym lekarzu – pedagogu, który dla wychowania i rozwiązywania problemów społecznych wokół dzieci uczynił tak wiele. Każdy czas przynosi swoje problemy, które wymagają rozwiązania. Miarą wartości i wielkości pozostawionych koncepcji i myśli pedagogicznych jest ich przydatność dla współczesnej nam praktyki pedagogicznej. Zachodzi tylko pytanie, ilu praktyków ma ochotę na taką refleksję? Może łatwiej jest wskazywać na przeszkody, szukać winnych poza sobą niż zmierzyć się z trudnościami wychowawczymi lub tak organizować pracę wychowawczą w szkole, placówce aby wspierać wychowanków w drodze do szczęśliwego życia.

Zakładam, że jedną z dróg wiodących do układania pokojowych stosunków społecznych, do rozwijania obywatelskich postaw w trudnym środowisku, jakim jest szkoła, jest demokratyzowanie jej życia. Opisanie przez Janusza Korczaka idee (zawarte między innymi w korczakowskich prawach dziecka), zastosowane praktycznie rozwiązania mogą i dziś być wykorzystane. Czasami można posłużyć się nowymi technologiami, poszukiwać rozwiązań, które będą wzmacniały demokratyczne zasady i poszanowanie praw człowieka.

Zanim sięgniemy do korczakowskich praw dziecka, uświadommy sobie, jakie cechy charakteryzują demokrację: **szacunek dla praw innych, wiara w wolność jednostki, akceptacja prawa do samostanowienia poprzez jakąś formę podmiotowości społecznej, przywiązanie do równości społecznej.**

Do poniższego katalogu praw dziecka według J. Korczaka wybrano prawa w kontekście wykorzystania ich w procesie demokratyzacji życia szkoły: **prawo do szacunku** (prawo do godności, do dobrego traktowania), **prawo do wypowiedzenia swoich myśli i uczuć** (czynnie uczestniczyć w ważnych sprawach dotyczących dziecka, prawo do wygłoszenia swojego zdania, opinii, oświadczenia własnej woli), **prawo do upadków** (prawo do błędów), **prawo do własności** (ale również do respektowania go wobec innych), **prawo do dnia dzisiejszego** (wszystko co było w przeszłości czy dopiero ma nadejść, nie jest tak ważne), **prawo do bycia tym, czym jest** - zatem każde z nich wymaga indywidualnego podejścia (cierpliwość, życzliwa wyrozumiałość, miłość, sprzymierzenie z samotnym, wyklętym występkiem), **prawo do tajemnicy** (dorośli powinni je szanować, w tym nauczyciele), **prawo do radości** (dziecko powinno wychowywać się w miłej i serdecznej atmosferze, pełnej uśmiechu i radości), **prawo do niewiedzy** (dorośli powinni mieć wiele wyrozumiałości i cierpliwości wobec pytań

dziecka), **prawo do niepowodzeń i łez** (nie wolno oskarżać dziecka za niepowodzenia – pokazać dziecku jak można naprawić zło).

Gdy porównamy cechy charakteryzujące demokrację z korczakowskimi prawami dziecka, to zauważymy, że one „współgrają”, że prawa te odpowiadają na postulaty demokracji, uznają podmiotowość dziecka i powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w praktykowaniu demokracji w szkole, czy placówce wychowawczej. Przyczym współcześnie, gdy środowisko wychowawcze, w tym w szkole, jest bardziej złożone niż za czasów Korczaka, wymaga to działania zespołowego np. społeczności szkolnej, działalności nacechowanej głęboką refleksją, cierpliwym dialogiem wolnym od pośpiechu, z poszanowaniem zasad demokracji.

Budowanie szkoły demokratycznej, wychowującej w kulturze praw człowieka z wykorzystaniem myśli i praktyki korczakowskiej powinno uwzględniać także **filary demokracji**: suwerenność ludzi, władza bazująca na poparciu rządzonych, rządy większości, prawa mniejszości, zagwarantowanie podstawowych praw człowieka, wolne i równe wybory, równość w obliczu prawa, prawidłowe procesy prawa, konstytucyjne procesy sądowe, konstytucyjne ograniczenia władzy, społeczny, gospodarczy i polityczny pluralizm, wartości takie jak: tolerancja, pragmatyzm, współpraca i kompromis.

Żeby podjąć się tego dzieła trzeba najpierw w gronie dorosłych (nauczycieli i rodziców) zdobyć się na rozmowę o korczakowskich prawach dziecka, tak aby zrozumieć i zaakceptować ich istotę. Trzeba „odszukać” je także w *Konwencji Praw Dzieci*. W demokratyzowaniu życia szkoły mogą (ale nie muszą) doskonale sprawdzać się takie praktyczne rozwiązania korczakowskie jak **samorząd**, który według J. Korczaka „...**jest to właściwie praca organizowana po to, aby**

jednakowo dobrze działało się wszystkim, którzy razem uczą się, działają..., żeby jeden drugiego nie krzywdził, opiekował się, pilnował porządku i praworządności...”, to nie tylko praca, ale i walka... w obronie porządnym, dzielnych i słabym, przeciwko wrogom porządku i sprawiedliwości...; **sąd koleżeński**, **sąd może stać się zawiązką równouprawnienia dziecka, prowadzi do konstytucji, zmusza do ogłoszenia – deklaracji praw dziecka. Dziecko ma prawo do poważnego traktowania jego spraw, do sprawiedliwego ich rozważania”** (J. Korczak), czy jesteśmy gotowi zaakceptować korczakowską równość w obliczu prawa wraz z wstępem J. Korczaka do kodeksu: „**Jeżeli ktoś zrobił coś złego, najlepiej mu przebaczyć. Jeżeli zrobił coś złego, bo nie wiedział, to już wie teraz. Jeżeli zrobił coś złego nieumyślnie, będzie w przyszłości ostrożniejszy. Jeśli robi coś złego, bo mu się trudno przyzwyczaić, będzie się starał. Jeżeli zrobił coś złego, bo go namówili, już się nie będzie słuchał”**; **gazeta szkolna, która może przynosić ogromny pożytek dla demokratyzowania życia szkoły, poznawania praw człowieka, uczenia się odpowiedzialności, sumienności, pracy zespołowej, jest wyzwaniem dla dzieci i dorosłych”**. Współcześnie w szkołach jest wiele możliwości wykorzystania w procesie wychowania różnych mediów co daje sposobność do budzenia zaciekawienia i rozwoju zainteresowań u wielu uczniów.

Najtrudniej jednak spełnić pierwszy warunek, tak aby korczakowskie prawa dziecka służyły także demokratyzowaniu życia szkoły – zaciekawić i zainteresować tą ideą nauczycieli i rodziców.

Zielona Góra, listopad 2012

---

1. J. Korczak: *Pisma Wybrane III*, NK W-wa 1985 (wybór Aleksander Lewin).

2. Korzystano z opracowania Agnieszki Woźniak (Przedszkole Nr 11 w W-wie) „Nie ma dzieci – są ludzie”

II Konkurs o Nagrodę Doktora Korczaka

„Moje granice a prawa dziecka” wg Konwencji Praw Dziecka

*Dorota Koch pedagog szkolny, socjoterapeuta i psychoterapeuta dzieci i młodzieży
Szkoła Podstawowa w Niwiskach*

■ Zajęcia przeznaczone dla uczniów kl. IV – VI.

Zajęcia zostały przeprowadzone w klasie VI następnie poprosiłam uczniów o pomoc w trakcie przeprowadzenia tych samych zajęć w klasach V i IV aby:

1. zwiększyć świadomość odpowiedzialności za powierzone zadania;
2. rozbudzić w uczniach umiejętność radzenia sobie w trudnych dla nich sytuacjach;
3. uwrażliwić na potrzeby innych uczniów (kolegów i koleżanek);
4. nauczyć słuchania i cierpliwości wobec młodszych;

■ Czas trwania zajęć: 90 min.

Cele:

- Zapoznanie uczniów z prawami jakie zapisane są w Konwencji Praw Dziecka;
- Zdefiniowanie pojęcia prawo, obowiązek, przywilej.
- Wyznaczanie indywidualnych granic: zrozumienie czym jest pozwolenie a czym ich przekroczenie;
- Wskazanie na równość wszystkich dzieci wobec prawa;
- Rozwijanie umiejętności pracy zespołowej;
- Kształtowanie umiejętności asertywnego zachowania;

Metody pracy:

burza mózgów, dyskusja, metoda piramidki, mini wykład –pokaz multimedialny

Formy pracy:

praca indywidualna, praca w grupie, praca parami

Pomoce dydaktyczne:

Słowniki Języka Polskiego, wiersz Marcina Brykczyńskiego „O prawach dziecka”, wiersz Marcina Przewoźniaka „Krzyknij NIE”, arkusz szarego papieru, białe kartki A4, kolorowe flamastry, kartki kolorowe z wypisanymi prawami wg Konwencji Praw Dziecka, Konwencje do pracy w parach, szary arkusz papieru z postacią dziecka.

■ Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie do tematu

Dzielimy uczniów na 3 grupy. Każda grupa otrzymuje kartki i pisaki. Prosimy, by uczniowie w grupach porozmawiali o tym, jak rozumieją słowo „prawo”, „obowiązek”, „uprawnienie”, a potem swoje ustalenia przenieśli na karteczki i podklejali do haseł zapisanych na tablicy. Konfrontujemy to z wiedzą encyklopedyczną.

Praca zawieszona jest na środku tablicy przez cały czas trwania zajęć.

2. Prawa według Konwencji Praw Dziecka

Dzieci siedzą w ławkach i otrzymują Konwencję, w której wyszukują prawa im przypisane. Zapisują je na kartkach, następnie przyklejają na arkusz szarego papieru przedstawionego na tablicy na którym namalowane jest dziecko. W tych samych parach otrzymują przygotowane prawa i sortują ich ważność metodą piramidy. Głośne odczytanie wiersza „O prawach dziecka”.

Wiersz Marcina Brykzyńskiego

„O prawach dzieci”

Niech się wreszcie każdy dowie i rozpowie w świecie całym,
Że dziecko to także człowiek, tyle, że jeszcze mały.
Dlatego ludzie uczeni, którym za to należą się brawa
Chcąc wielu dzieci los odmienić stworzyli dla Was mądre prawa.
Więc je na co dzień i od święta spróbujcie dobrze zapamiętać!
Nikt mnie siłą nie ma prawa zmuszać do niczego
A szczególnie do zrobienia czegoś niedobrego.
(PRAWO DO OCHRONY PRZEZ PRZEMOCĄ)
Mogę uczyć się wszystkiego, co mnie zaciekawi
I mam prawo wybierać z kim się będę bawić.
(PRAWO DO EDUKACJI)
Nikt nie może mnie poniżyć, krzywdzić, bić, wyzywać
I każdego mogę zawsze na ratunek wzywać.
(PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ)
Jeśli mama albo tata już nie mieszka z nami,
Nikt nie może mi zabronić spotkań ich czasami.
(PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE)
Nikt nie może moich listów czytać bez pytania,
Mam prawo do tajemnic i własnego zdania.
(PRAWO DO PRYWATNOŚCI)
Mogę żądać, żeby każdy uznał moje prawa,
A gdy różnię się od innych, to już moja sprawa.
(PRAWO DO TOŻSAMOŚCI)

3. Postać Janusza Korczaka.

Mini wykład dotyczący nakreślenie postaci Janusza Korczaka, jego działalności, twórczości a także pracy jaką włożył w nakreślenie praw dzieci.*

---

* Opracowany przez Samorząd Szkolny plan działań oparty na idei J. Korczaka dotyczący zachowań, które łamią bądź naruszają prawa dziecka.

W szkole krąży na godzinach wychowawczych „skrzynka prawdy”, do której uczniowie mogą wrzucać swoje opinie, sugestie, zażalenia. Pedagog wraz z przedstawicielami Samorządu Szkolnego na koniec miesiąca opiniuje wpisy i zarządza posiedzenie sądu koleżeńkiego w sprawie trudnej dla większości uczniów. W sprawie biorą udział uczniowie, nauczyciele a także rodzice. Po ogłoszeniu wyroku w klasach zostają przyznawane bużki uśmiechnięte (order uśmiechu) dla tych, których zachowanie się wyróżnia, natomiast smutne (order kolejnej szansy) dla tych którzy łamią prawa innych. Tablica z przyznanymi orderami widoczna jest dla wszystkich uczniów, nauczycieli i rodziców.

---

4. Moja granica.

Dzieci szukają sobie w sali miejsca, gdzie jest im wygodnie i czują się bezpiecznie, ćwiczenie polega na tym aby zakreśliły się raz wokół własnej osi.

Zataczają w ten sposób mentalną granicę swojej prywatności – rozmowa toczy się wokół tego czym jest dobrowolne przekraczanie granicy i w jakich sytuacjach to się dzieje (np.: podanie ręki, przytulenie, przechodzenie obok siebie...)? Natomiast czym jest naruszenie granicy czy wtargnięcie na nią i w jakich sytuacjach to się dzieje? (np.: bójki, wyzwiska...)? Co gwarantuje nam Konwencja w takich sytuacjach? Wykonujemy kolorowy transparent z hasłem:

„Moje prawa nie mogą naruszać praw drugiego człowieka”

(w następnej klasie najpierw wywieszamy ten transparent a potem rozmawiamy o granicach).

Odczytanie wiersza „Krzyknij NIE” (dzieci wszystkie krzyczą NIE w trakcie odczytu).

Wiersz Marcina Przewoźniaka

„Krzyknij nie!”

Dziekiem być w dorosłych świecie nie jest łatwo. To nie żarty.
Ty człowiekiem jesteś przecież ważnym i szacunku wartym.
Gdy ci ludzie zagrażają pełni złości i przemocy,
jeśli ci się dzieje źle – krzyknij NIE!
Gdy koledzy na boisku pobić chcą lub skrzywdzić cię
myślą, że im wszystko wolno – krzyknij NIE!
W szkole ktoś ze starszej klasy postępuje bardzo źle,
znęca się nad tobą czasem – krzyknij NIE!
Może czasem ktoś z twych bliskich chce ci zrobić rzeczy złe,
nie wstydz się i powiedz wszystkim – krzyknij NIE!
Jeśli ktoś, gdy nikt nie widzi, dziwnie chce dotykać cię,
a ty boisz się i wstydzisz – krzyknij NIE!
Może ktoś ci proponuje: „Zapał sobie! Napij się!”
Czymś niezdrowym cię częstuje – krzyknij NIE!
Jeśli jakiś nieznajomy nagle cię zaprosić chce,
mówi, by z nim iść do domu – krzyknij NIE!
Gdy ci ktoś warunek stawia, byś coś ukradł w sklepie gdzieś,
do przestępstwa cię namawia – krzyknij NIE!
Nie wstydz się na alarm dzwonić.
Krzyknąć NIE CHCĘ! Nie bój się!
Ty masz prawo, by się bronić przed przemocą oraz złem.
Jeśli ci się dzieje źle – krzyknij NIE! NIE! NIE!

5. Zakończenie zajęć

Wręczenie uczniom orderu uśmiechu za pracę na zajęciach.

Podziękowanie za zajęcia.

Bibliografia:

Konwencja o prawach dziecka.

„Mam swoje prawa”

Małgorzata Blachowska rzecznik praw ucznia, nauczyciel nauczania wczesnoszkolnego
Szkoła Podstawowa nr 11 z Oddziałami Integracyjnymi w Zielonej Górze.

■ Zajęcia przeznaczone dla uczniów klas I-III

Cele:

- Rozpowszechnianie wśród uczniów wiedzy o prawach jakie im przysługują.
- Poznanie sposobów naruszania przez innych praw dzieci.
- Kształtowanie postawy asertywności w przypadku łamania praw dziecka.
- Zdobycie wiedzy na temat pomocnych osób i sposobów radzenia sobie w sytuacjach trudnych dla dziecka.

Metody:

recytacja, inscenizacja malowana obrazem, piosenka z muzyką na żywo, praca w grupach, tworzenie piramidy przestrzegania praw, ankieta ewaluacyjna.

Pomoce:

kredki do malowania dłoni, kolorowy brystol do wykonania domu z napisami, podkład muzyczny z piosenkami Majki Jeżowskiej, kserokopia znaczków z prawami dzieci, kserokopia piramidy, kserokopie ankiety.

Przebieg:

1. Apel na temat praw ucznia.
2. Po apelu lekcja na temat praw ucznia.

Apel na temat praw ucznia

Wprowadzenie: Nauczyciel wita zgromadzonych uczniów i mówi że uczniowie poza obowiązkami w domu i szkole mają również podobnie jak dorośli swoje prawa. Prawa te zostały spisane w dokumencie prawnym, który obowiązuje w wielu krajach na całym świecie i nazywa się Konwencją Praw Dziecka.

Wiersz Marcina Brykczyńskiego

„Prawa Dziecka”

Niech się wreszcie każdy dowie i rozpowie w świecie całym,
Że dziecko to także człowiek, tyle, że jeszcze mały.
Dlatego ludzie uczeni, którym za to należą się brawa
Chcąc wielu dzieci los odmienić stworzyli dla Was mądre prawa.
Więc je na co dzień i od święta spróbujcie dobrze zapamiętać!

Do współpracy została zaproszona nauczycielka muzyki z zespołem wokalnym ze starszych klas, który grał melodie do piosenek na fletach.

Piosenka Majki Jeżowskiej

„Wszystkie dzieci nasze są”

Ach, co za smutas leje łzy
lalki w płacz, misiek zły
o, już się śmieje, nosek mu drży,
deszczyk był a teraz wyschły łzy.
Niebo rozjaśnia się samo
mały uśmiech, jak tęcza,
już dobrze, mamo!

Wszystkie dzieci nasze są:
Basia, Michael, Małgosia, John,
na serca dnie mają swój dom,
uchyl im serce jak drzwi.
Wszystkie dzieci nasze są:
Borys, Wojtek, Marysia, Tom,
niech małe sny spełnią się dziś,
wyśpiewaj marzenia, a świat
będzie nasz!

Choć nie rozumiem mowy twej
czytam lęk, czytam śmiech.
Nuty nie kłamią, zbuduj z nich klucz,
otwórz nim nieśmiałość naszych słów.
Ważny jest serca alfabet,
ciepły uśmiech, jak słownik,
jesteśmy razem!

Wszystkie dzieci nasze są:
Basia, Michael, Małgosia, John,
na serca dnie mają swój dom,
uchyl im serce jak drzwi.

Nie jesteś sam,
nasza piosenka ciągnie za rękaw,
podaj mi dłoń i z nami stań
nie ma dziś granic nasz dom

Wszystkie dzieci nasze są:
Basia, Michael, Małgosia, John,
na serca dnie mają swój dom,
uchyl im serce jak drzwi.
Wszystkie dzieci nasze są:
Borys, Wojtek, Marysia, Tom,
niech małe sny spełnią się dziś,
wyśpiewaj marzenia, a świat
będzie nasz!

Będzie nasz,
wyśpiewaj marzenia, a świat
będzie nasz
wyśpiewaj marzenia, a świat
będzie nasz

„Prawa Dziecka”

Nikt mnie siłą nie ma prawa zmuszać do niczego
A szczególnie do zrobienia czegoś niedobrego.

Mogę uczyć się wszystkiego, co mnie zaciekawi
I mam prawo wybierać, z kim się będę bawić.

Nikt nie może mnie poniżać, krzywdzić, bić, wyzywać
I każdego mogę zawsze na ratunek wzywać.

Jeśli mama albo tata już nie mieszka z nami,
Nikt nie może mi zabronić spotkać ich czasami.
Nikt nie może moich listów czytać bez pytania,
Mam też prawo do tajemnic i własnego zdania.

Mogę żądać, żeby każdy uznał moje prawa,
A gdy różnię się od innych, to jest moja sprawa.

Tak się tu wiersze poukladały w prawa dla dzieci na całym świecie,
Byście w potrzebie z nich korzystały najlepiej jak umiecie.

Wiersz Marcina Przewoźniaka

(każde dziecko, które mówi jedną zwrotkę ma na prawej dłoni napisaną kredką do malowania twarzy jedną literkę słowa N I E Gdy pojawia się tekst „krzyknij NIE” wszyscy recytatorzy wyciągają zdecydowanym ruchem ręce przed siebie i razem mówią głośno „Krzyknij NIE!!!”)

„Krzyknij nie!”

Dzieckiem być w dorosłym świecie nie jest łatwo. To nie żarty.
Ty człowiekiem jesteś przecież ważnym i szacunku wartym.

Gdy ci ludzie zagrażają pełni złości i przemocy,
jeśli ci się dzieje źle – krzyknij NIE!

Gdy koledzy na boisku pobić chcą lub skrzywdzić cię
myślą, że im wolno wszystko – krzyknij NIE!

W szkole ktoś ze starszej klasy postępuje bardzo źle,
znęca się nad tobą czasem – krzyknij NIE!

Może czasem ktoś z twych bliskich chce ci robić rzeczy złe.
Nie wstydź się i powiedz wszystkim – krzyknij NIE!

Jeśli ktoś, gdy nikt nie widzi, dziwnie chce dotykać cię,
a ty boisz się i wstydzisz – krzyknij NIE!

Może ktoś ci proponuje: „Zapał sobie! Napij się!”
Czymś niezdrowym cię częstuje – krzyknij – NIE!

Jeśli jakiś nieznajomy nagle cię zaprosić chce,
Mówi, by z nim iść do domu – krzyknij – NIE!

Gdy ci ktoś warunek stawia, byś coś ukradł w sklepie gdzieś,
Do przestępstwa cię namawia – krzyknij – NIE!

Nie wstydź się na alarm dzwonić.
Krzyknąć NIE CHCĘ! Nie bój się.

Ty masz prawo, by się bronić przed przemocą oraz złem.
Jeśli ci się dzieje źle – krzyknij NIE!

„Nowy rok szkolny”

Być starszym - to marzenie dzieci,
A przecież czas tak szybko leci,
Mija godzina za godziną,
Nim się spostrzeżesz - rok upłynął...
A przecież dzieciństwo to najmiłszy czas
Czas beztroskich zabaw z przyjaciółmi.

Dzieci - to słońce i radość
Dzieci - najdroższy skarb.
Ale nie zawsze nasze skarby mają życie usłane różami.
Czasem muszą się zmagać z przeciwnościami losu,
z chorobą, z niepełnosprawnością.
I wtedy właśnie czekają na gest przyjaźni,
na zrozumienie ze strony innych.

Piosenka Majki Jeżowskiej

„Na raz na dwa”

Śpiewają dzieci z zespołem flecistek
Morze szumi w muszelkach dłoni twych,
podnieść dłonie do ucha i słuchaj,
Morze snuje opowieść o ludziach złych,
oczy ich są fałszywe a pięści chciwe,
A przecież dłonie mogą prawdę nieść
i pomóc zawsze kiedy bywa źle.

Ref. Na raz na dwa świat za uszy dziś złap,
ty w przód jak żółw on rakieta ucieka,
Na raz na dwa dość już tego człap, człap,
więc weź się w garść ramion bramą wybiegnij w świat.

Los nam pisze na dłoniach drogi swe,
otwórz te mapę życia i czytaj,
Są tam rzeki przyjaźni i mosty serc,
są doliny cierpienia i wzgórze cienia,
Te same dłonie pielęgnują broń,
te same biegną na spotkanie z łzą.

Ref. Na raz na dwa świat za uszy dziś złap,
ty w przód jak żółw on rakieta ucieka,
Na raz na dwa dość już tego człap, człap,
więc weź się w garść ramion bramą wybiegnij w świat.

Mamo weź mnie za rękę i prowadź mnie
ja prowadzę za ręce me lalki
Mamo czemu z piosenką się żyje lżej,
może nuty nas niosą jak radość wiosną,
Gdy nasze głosy w jeden spłotą się,
to nawet lalką wtedy żyć się chce.

Ref. Na raz na dwa świat za uszy dziś złap,
ty w przód jak żółw on rakieta ucieka,
Na raz na dwa dość już tego człap, człap,
więc weź się w garść ramion bramą wybiegnij w świat.
La, la, la, la, la... La, la, la, la, la...
Stań z nami, stań z nami,
niech wspólny głos, chmury rozproszy w krąg,
Stań z nami, stań z nami,
niech przejdzie zło przez pięciolinie rąk,
Stań z nami, stań z nami,
odmierzaj tak.

Ref. Na raz na dwa świat za uszy dziś złap,
ty w przód jak żółw on rakieta ucieka...

Na raz na dwa świat za uszy dziś złap,
ty w przód jak żółw on rakieta ucieka,
Na raz na dwa dość już tego człap, człap,
więc weź się w garść ramion bramą wybiegnij w świat,
Na raz na dwa świat za uszy dziś złap,
ty w przód jak żółw on rakieta ucieka,
Na raz na dwa dość już tego człap, człap,
więc weź się w garść ramion bramą wybiegnij w świat.

Wiersz

Dla wszystkich słońce świeci,
Dla dorosłych i dla dzieci,
Dla tych dużych no i małych,
Dla siłaczy i dla słabych.

Wiersz obrazem malowany

Dzieci które nie recytują otrzymują duże kartki kolorowego brystolu z poszczególnymi elementami domu i napisami (ściana z cegieł- miłość, dach- szczerość, okno- przyjaźń, fundamenty- zrozumienie, płot- prawdomówność, róża –życzliwość, trawa – wyrozumiałość). W momencie gdy jedno dziecko recytuje fragment „Zbuduję dom z cegieł miłości” drugie dziecko ustawia się z boku z napisem miłość i tak samo wychodzą kolejne dzieci z kolejnymi napisami tworząc obraz domu.

Wiersz Ewy Bender

„Nasz dom”

Zbuduję dom z cegieł miłości
Połączę je cementem radości
Dach ułożę z dachówek szczerości
Szyby będą ze szkła przyjaźni
Pomaluję je farbą wyobraźni
Fundamenty zrobię z betonu zrozumienia
I dodam małe ziarenko cierpienia

Płot zrobię z desek prawdomówności
A furtkę z prętów czułości
W ogrodzie posadzę różę życzliwości
Zaś obok nich trawę wyrozumiałości
Tu zawsze będę miała schronienie
Mieć taki dom to moje marzenie

Zakończenie - wszyscy razem:
Chcemy, by lubić zaczął nas ktoś.
Chcemy zmartwieniom powiedzieć - dość!
Szkoda, że tak niewielu ludzi na świecie
słucha głosu dzieci.

Koniec:

Dziękujemy za uwagę i życzymy wszystkim by czuli się bezpieczni, akceptowani i kochani przez najbliższych.

Po zakończonym przedstawieniu uczniowie rozchodzą się do klas gdzie wychowawcy przeprowadzają lekcję według poniższego scenariusza:

Przebieg lekcji:

1. Uczniowie po apelu rozmawiają z wychowawcą na temat praw dzieci tłumacząc prawa na załączonych obrazkach. Nauczyciel wskazuje osoby w szkole i otoczeniu dzieci, do których każdy może się zgłosić gdy jego prawa są łamane (pedagog szkolny, psycholog, wychowawca, rzecznik praw dziecka, dyrektor)
2. Uczniowie wycinają znaczki z prawami dzieci; załącznik nr 1
3. Piramida. Praca w grupach 4, 5- osobowych. Uczniowie układają znaczki z prawami dzieci w piramidzie według ich przestrzegania przez dorosłych (te, które są najrzadziej przestrzegane umieszczają na górze a coraz niżej te które są przestrzegane często i zawsze); załącznik nr 2.
4. Ankieta. Na zakończenie zajęć każde dziecko wypełnia krótką ankietę; załącznik nr 3.
5. Podsumowanie. Po zakończonych zajęciach wychowawca dokonuje analizy wyników wiedzy uczniów na temat praw dziecka i wyciąga wnioski do dalszej pracy z uczniami.

do opieki
medycznej

do obrony
przed
wyzyskiem

do tożsamości
narodowej

do rodziny

do jedzenia

do życia
w pokoju

do swoich
poglądów
i opinii

do wody

do nauki

do wolnego
czasu i zabawy

do wyrażania
swoich uczuć

do obrony
swoich praw

MOJE PRAWA klasa: .....

ANKIETA

1. Każde dziecko ma prawo do: (wymień prawa które zapamiętałeś).

.....

.....

.....

2. W mojej szkole :(podkreśl sytuacje, które mają bądź miały miejsce)

- mogę się uczyć
- nauczyciel ocenia mnie sprawiedliwie
- nie mogę wyrazić własnego zdania
- nauczyciel mówi do mnie po nazwisku
- koledzy mnie wyśmiewają i dokuczają
- często jestem głodny bo nie mam śniadania
- zawsze mogę korzystać z pomocy pielęgniarki

3. Jeśli miałbym czarodziejską różdżkę to: (podkreśl 2 przykłady)

- wyczarowałbym czystą wodę dla dzieci w Afryce
- zamienił tych którzy mi dokuczają w dobrych ludzi
- połączył mamę i tatę w szczęśliwą rodzinę
- wyczarował tyle jedzenia, żeby już nikt nie był głodny
- zamieniłbym wojny w pokój na całym świecie
- wybudował szkoły tam gdzie ich nie ma

4. Jeśli ktoś łamie Twoje prawa to kogo poprosisz o pomoc?

.....

.....

„Moje prawa-prawa dziecka”

Barbara Sibila

animatorka w Młodzieżowym Centrum Kultury i Edukacji „Dom Harcerza” w Zielonej Górze

■ Zajęcia przeznaczone dla grupy wiekowej 11-13 lat

Cele ogólne:

- nabywanie wiadomości o prawach dziecka
- rozwijanie umiejętności współpracy w zespole

Cele szczegółowe:

Dziecko:

- zna własne prawa
- dostrzega potrzebę tworzenia praw i norm
- dostrzega potrzeby innych
- aktywnie współpracuje z grupą.
- zna Konwencję o Prawach Dziecka

Metody:

- poszukujące: formułowanie kodeksu,
- ekspresyjne: metoda dramy (scenki dramatowe, bycie w roli), zabawy integracyjna, ruchowa
- praktycznego działania: przygotowanie rekwizytów do scenek dramatowych

Formy pracy:

praca zbiorowa

Pomoce dydaktyczne:

Konwencja o Prawach Dziecka (wersja dla dzieci zaczerpnięta z Kompasika; KOMPASIK. Edukacja na rzecz praw człowieka w pracy z dziećmi; tłumaczenie KOMPASIKA – edukacji na rzecz praw człowieka w pracy z dziećmi zostało opublikowane na mocy umowy z Radą Europy. Publikacja powstała przy współpracy Stowarzyszenia dla Dzieci i Młodzieży SZANSA z Centralnym Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli. Copyright © for the English edition by Council of Europe, 2008 Wydanie polskie © 2009 Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie oraz Stowarzyszenie dla Dzieci i Młodzieży SZANSA w Głogowie; Wydanie II poprawione w języku polskim, Warszawa 2009 ISBN 978-83-60814-48-2); **oryginał preambuły do Konwencji o Prawach Dziecka, fragmenty książki „Król Maciuś Pierwszy” Janusza Korczaka wyd. Siedmioróg, Wrocław 1995, przybory do rysowania; papier A4; markery; arkusze papieru B2; taśma klejąca.**

Przebieg zajęć:

1. Zabawa integracyjna: „Chodzenie” – wprowadzenie w dobry nastrój.

Uczestnicy chodzą swobodnie po sali. Prowadzący zmienia, co jakiś czas polecenia, np.:

- chodzimy jak ludzie bardzo zmęczeni, chodzimy tak tak aby nie obudzić dziadka,
- chodzimy w błocie, skacząc po kamieniach, po gorącym piasku,
- śmieszne kroki - każdy wymyśla śmieszny sposób chodzenia.

2. Praca w 3 zespołach (do 10 osób) -grupy opracowują scenki dramatowe na podstawie tekstów z książki „Król Maciuś Pierwszy”.

Zespół 1

król Maciuś Reformator - Nowe Prawa wg króla Maciusia Reformatora

Str. 74

„ - *Od dziś nazywam się królem Maciusiem Reformatorem.*”

„ - (...) *Muszę zrobić jakąś reformę: niech jutro każdy uczeń dostanie w szkole funt czekolady.*”

Str 109

„*Więc teraz mam pieniądze i mogę zająć się dziećmi. Więc każde dziecko dostaje na lato dwie piłki, a na zimę łyżwy. Każde dziecko co dzień dostaje w szkole jeden cukierek i jedno ciastko słodkie z cukrem. Dziewczynki będą co rok dostawały lalki, a chłopcy szczyryki. Huśtawki i karuzele powinny być we wszystkich szkołach.*”

Str 79

„*Rozdanie czekolady dzieciom stolicy tak się odbyło, że dzieci ze wszystkich szkół ustawione były w dwa rzędy na ulicach; jechały ciężarowe samochody- i żołnierze czekoladę rozdawali. A jak skończyli, Maciuś przejechał przez wszystkie ulice- i dzieci jady, i śmiały się, i krzyczały:*

- *Niech żyje król Maciuś!*

A Maciuś raz wraz wstawał, posyłał im ręką pocałunki, wywijał kapeluszem, powiewał chusteczką i naumyślnie wiercił się, uśmiechał, ruszał rękami i głową, żeby nie myśleli, że znów oszukują obwoźną porcelanową lalkę.”

Zespół 2

Na audiencji u króla Maciusia

Dzieci na audiencji u króla Maciusia; prośby do króla spisane w listach. Spotkania z królem Maciusiem.

Str. 109

„*Kto umiał pisać, pisał do króla Maciusia list, że prosi jeszcze o to i o to. Całe worki listów przychodziły od dzieci do królewskiej kancelarii.*” (...) Dużo listów było z rysunkami.

Str. 111

(...) „*Ale najwięcej listów było z prośbami. Jeden prosi o kuca, drugi o rower, trzeci o aparat fotograficzny, czwarty pyta się, czy zamiast piłki- nie mógłby dostać prawdziwego futbolu.*”

Str. 114

„Po obiedzie audyencja dla dzieci.”

„Audyencje były bardzo liczne. Przychodzili zagraniczni posłowie, pytać się, kiedy król Maciuś zbierze pierwszy parlament, bo chcą przyjechać i zobaczyć, jak naród zacznie rządzić. Albo przychodzili ministrowie z fabrykantami, którzy mieli zbudować huśtawki i karuzele w całym państwie, żeby zapytać się, jak król chce, żeby to było zrobione.”

Str. 115

„Audyencja dla dzieci była bardzo przyjemna. Wpuszczano po kolei do sali tronowej chłopców i dziewczynki i Maciuś dawał im, o co w listach prosili. Każde dziecko miało swój numer i paczka, która była przygotowana, miała taki sam numer. Bo nikogo nie wpuszczano na audyencję, dopóki urzędnik nie sprawdził, że to, o co prosi, naprawdę mu jest potrzebne i dopóki na rozkaz Maciusia nie kupiono tego w sklepie. Więc był porządek i każdy wychodził zadowolony.”

Zespół 3

Narada z ministrami

Ministrowie: wojny, sprawiedliwości, handlu, spraw wewnętrznych, spraw zagranicznych, edukacji, zdrowia, oświaty, prezes ministrów.

Str. 73

Narada z ministrami

„- Wy będziecie się zajmowali dorosłymi, a ja będę królem dzieci. (...) Ja jestem sam mały i wiem, co jest potrzebne dla malców.

- I my byliśmy mali kiedyś - powiedział prezes ministrów.

- No, dobrze, a ile pan ma lat?

- Czterdzieści trzy - powiedział premier.

- A dlaczego pan rządzi tymi, co są starsi od pana? A pan minister kolei jest młody, a kolejami jeżdżą i staruszkowie.

A ministrowie powiedzieli:

- No, prawda.

- Więc coś pan na to, panie ministrze sprawiedliwości, czy można tak robić?

- W żaden sposób-powiedział minister sprawiedliwości. Według prawa (tom 1349) dzieci są własnością rodziców. Jest jedna tylko możliwość.

- Jaka? - zapytali wszyscy ciekawie.

- Król Maciuś musi się nazwać: król Maciuś Pierwszy-Reformator (tom 1764, s. 377).

- C o to znaczy?

- To znaczy, że jest królem który zmienia prawa”.

Str. 93

„Niecierpliwie czekał Maciuś na pieniądze, bo chciał wprowadzić swoje trzy reformy:

1. Żeby zbudować we wszystkich lasach, na górach i nad morzem dużo domów, żeby dzieci biedne mogły wyjeżdżać na całe lato na wieś.

2. Żeby we wszystkich szkołach były huśtawki i karuzele z muzyką.

3. Żeby w stolicy urządzić wielki ogród zoologiczny, gdzie w klatkach były dzikie zwierzęta: lwy, niedźwiedzie, słonie, małpy i węże, i ptaki.”

Krótką rozmowa na temat obejrzanych scenek (co dzieci myślą o reformach Macusia, czy łatwo ustanawiać nowe prawa).

3. Rozmowa o prawach dziecka

Wątki do poruszenia w rozmowie: dzieci mają prawo do szczególnej troski i pomocy, każdy człowiek uprawniony jest do korzystania z praw i wolności, praw nie można pozbawić, jak dzieci rozumieją swoje prawa.

4. Praca w 3 zespołach: zespoły doradcze króla Macusia opracowują Kodeks praw dziecka w królestwie Macusia Pierwszego. Spisują postulaty na papierze B2 i prezentują klasie. (od 10 do 15 punktów kodeksu)

5. Wprowadzenie do Konwencji o Prawach Dziecka. Nauczyciel tłumaczy dzieciom co to za dokument i kiedy powstał.

Konwencja o Prawach Dziecka została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w 1989 roku i weszła w życie, jako obowiązujące prawo międzynarodowe, rok później. Konwencja zawiera 54 artykuły opisujące prawa przysługujące dzieciom i sposób, w jaki poszczególne państwa powinny te prawa przestrzegać i je chronić. Niemal każde państwo na świecie ratyfikowało tę konwencję, tym samym przyjmując na siebie zobowiązanie do przestrzegania jej treści.

Konwencja: wiążąca prawnie umowa międzypaństwowa, termin stosowany zamiennie z wyrażeniami pakt oraz traktat. Konwencja jest silniejsza od deklaracji, gdyż ma ona dla państw, które ją ratyfikowały, wiążącą moc prawną. Przyjęcie przez Zgromadzenie Ogólne NZ jakiejś konwencji oznacza stworzenie obowiązujących międzynarodowo standardów i norm. Kiedy już Zgromadzenie Ogólne NZ przyjmie daną konwencję, państwa-strony ratyfikują ją, czyniąc z niej tym samym element prawa międzynarodowego.

Dzieci otrzymują kopie konwencji w wersji dla dzieci (załącznik nr 4) i oryginalną wersję preambuły do konwencji i zapoznają się z dokumentami.

6. Podsumowanie. Zespoły porównują swoje wersje kodeksu praw z dokumentem Konwencji o Prawach Dziecka. Jakie prawa się powtarzają a jakie pojawiały się rzadko? Nauczyciel pyta czy dzieci rozumieją artykuły z konwencji - wspólne poszukiwanie przykładów do trudnych artykułów z konwencji.

Art. 1. Definicja dziecka:

Dopóki nie masz osiemnastu lat, jesteś dzieckiem i przysługują ci wszystkie prawa spisane w tej konwencji.

Art. 2. Zakaz dyskryminacji:

Nikt nie może ciebie dyskryminować z żadnego powodu, czy to rasy, koloru skóry, płci, języka, religii, poglądów politycznych, statusu majątkowego lub społecznego, niepełnosprawności, urodzenia, czy też jakiegokolwiek innej cechy, która mogłaby charakteryzować ciebie i twoich rodziców lub opiekunów.

Art. 3. Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka:

Wszystkie działania i decyzje, które mogą dotyczyć dzieci, powinny być podejmowane z myślą o dobru twoim i innych dzieci.

Art. 4. Realizacja praw uznanych w niniejszej konwencji:

Państwo powinno zadbać o to, by prawa zapisane w niniejszej konwencji przysługiwały tobie i innym dzieciom.

Art. 5. Nadzór rodzicielski i rozwój umiejętności dziecka:

Na twoich rodzicach spoczywa główna odpowiedzialność za kierowanie tobą tak, abyś w miarę swego dorastania uczyła/uczył się, jak najlepiej korzystać ze swych praw. Państwo powinno przestrzegać tego prawa.

Art. 6. Prawo do życia i rozwoju:

Masz prawo żyć i dobrze się rozwijać. Państwo powinno zapewnić wszystko, co jest potrzebne tobie do przeżycia i zdrowego rozwoju.

Art. 7. Rejestracja urodzin, nazwisko, obywatelstwo i rodzice:

Masz prawo do tego, by twoje urodziny zostały zarejestrowane, do posiadania imienia, obywatelstwa i wiedzy kim są twoi rodzice, którzy powinni o ciebie dbać.

Art. 8. Zachowania tożsamości:

Państwa powinny szanować przysługujące tobie prawo do imienia, obywatelstwa i powiązań rodzinnych.

Art. 9. Oddzielenie od rodziców:

Nikt nie powinien cię oddzielać od rodziców, chyba że mogłoby to okazać się dla ciebie korzystne (np. jeśli ktoś z rodziców źle ciebie traktuje lub zaniedbuje cię). Jeżeli twoi rodzice są rozwiedzeni lub pozostają w separacji, masz prawo pozostawać w kontakcie z obojgiem z nich, o ile tylko ktoś z nich nie będzie ciebie krzywdzić.

Art. 10. Połączenie rodzin:

Jeśli twoi rodzice mieszkają w różnych krajach, masz prawo poruszać się między tymi państwami tak, by być w kontakcie tak z mamą, jak i z tatą, lub by rodzina mogła się na nowo połączyć.

Art. 11. Zwalczanie nielegalnego transferu dzieci:

Państwa powinny podejmować wszelkie starania, mające na celu niedopuszczenie, by ktoś wywiózł ciebie z kraju w sposób nielegalny.

Art. 12. Poszanowanie poglądów dziecka:

Kiedy dorośli podejmują decyzje, które ciebie dotyczą, masz prawo do swobodnej wypowiedzi na temat tego, co twoim zdaniem powinno mieć miejsce, a twoje zdanie powinno być wzięte pod uwagę.

Art. 13. Prawo do swobodnej wypowiedzi:

Masz prawo szukać, dostawać i wymieniać się informacjami we wszystkich formach (np. pisząc, oglądając telewizję, słuchając radia i korzystając z internetu) przynajmniej dopóty, dopóki informacje te nie krzywdzą ciebie albo innych osób.

Art. 14. Wolność myśli, sumienia i wyznania:

Masz prawo do myślenia i wierzenia w co tylko chcesz, możesz też swobodnie praktykować swoją wiarę, ale wszystko to rób tak, by nikomu nie ograniczać korzystania z przysługujących mu praw. Twoi rodzice powinni kierować tobą w tych sprawach.

Art. 15. Wolność zrzeszania się i zgromadzeń:

Masz prawo spotykać się z innymi dziećmi i dołączać do ich grup lub organizacji, o ile tylko nie ograniczasz tym przysługujących komuś praw.

Art. 16. Prywatność, honor i reputacja:

Masz prawo do życia prywatnego i nikt nie powinien naruszać twego dobrego imienia, wkraczać do twego domu, czytać twoich listów lub poczty elektronicznej, czy w jakikolwiek sposób niepokoić twojej rodziny, bez dobrego po temu powodu.

Art. 17. Dostęp do informacji i mediów:

Masz prawo do rzetelnych informacji pochodzących z różnych źródeł, w tym książek, gazet, czasopism, telewizji, radia i internetu. Informacje te powinny być dla ciebie zrozumiałe i przynosić pożytek.

Art. 18. Wspólna odpowiedzialność rodziców:

Oboje rodzice ponoszą współodpowiedzialność za twoje wychowanie, przy czym zawsze powinni mieć na względzie to, co jest dla ciebie najlepsze. Państwo powinno zapewnić twoim rodzicom pomoc, zwłaszcza jeśli oboje pracują.

Art. 19. Ochrona dziecka przed wszelkimi formami przemocy, krzywdy lub zaniedbania:

Państwo powinno zagwarantować tobie odpowiednią opiekę i ochronę przed przemocą, krzywdą lub zaniedbaniem ze strony twoich rodziców, lub kogokolwiek, kto się tobą zajmuje.

Art. 20. Opieka zastępcza:

Jeśli twoi rodzice lub twoja rodzina nie mogą zadbać o ciebie, powinien ich wyręczyć w tym ktoś inny, kto uszanuje twoją wiarę, tradycje i język, którym mówisz.

Art. 21. Adopcja:

Jeśli zdarzy się tak, że ktoś ciebie adoptuje, osoba ta musi przede wszystkim dbać o twoje dobro i nie ma tu znaczenia, czy ktoś cię zaadoptował w twojej ojczyźnie, czy w kraju, gdzie akurat jesteś.

Art. 22. Dzieci uchodźcze:

Jeśli nie jesteś teraz w swojej ojczyźnie, bo tam groziło ci niebezpieczeństwo, to gdziekolwiek jesteś, masz prawo do ochrony i pomocy. Masz wszystkie prawa, które przysługują dzieciom urodzonym w kraju, w którym teraz mieszkasz.

Art. 23. Dzieci z niepełnosprawnościami:

Jeśli jesteś w jakikolwiek sposób niepełnosprawna/niepełnosprawny, przysługuje ci szczególna opieka i pomoc. Także w szkole powinni zadbać o to, by nic nie ograniczało twoich możliwości. Masz prawo do niezależności w swoich działaniach i aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa.

Art. 24. Opieka zdrowotna:

Masz prawo do dobrej jakości opieki medycznej (np. lekarstw, szpitala, doktorów), jak też do czystej wody, dobrego jedzenia, czystego środowiska i oświaty zdrowotnej. Kraje bogatsze powinny pomagać biedniejszym, by te mogły zapewnić korzystanie z tego prawa swoim obywatelom.

Art. 25. Okresowy przegląd leczenia:

Jeśli jesteś w ośrodku opiekuńczym, bądź też mieszkasz z kimś innym niż twoi rodzice, twoje zdrowie powinno być kontrolowane regularnie, by było jasne, czy masz zapewnioną opiekę z należytą dbałością.

Art. 26. Korzystanie z systemu zabezpieczenia społecznego:

Społeczeństwo, w którym żyjesz, powinno zapewnić ci bezpieczeństwo socjalne i życie w odpowiednich warunkach (np. dostęp do edukacji, życia kulturalnego, służby zdrowia i opieki społecznej). Państwo natomiast powinno zapewnić dodatkowe środki pieniężne dla dzieci i rodzin w potrzebie.

Art. 27. Odpowiedni poziom życia:

Masz prawo żyć w takich warunkach, które pozwolą ci rozwijać się fizycznie, psychicznie, duchowo, moralnie i społecznie. Państwo powinno pomagać tym rodzinom, które nie mogą tego zapewnić.

Art. 28. Prawo do nauki:

Masz prawo się uczyć. Wszelkie, stosowane w szkole, środki służące dyscyplinowaniu uczniów nie mogą naruszać czyjejkolwiek godności. Bogatsze kraje powinny pomagać biedniejszym, by te mogły zapewnić korzystanie z tego prawa swoim obywatelom.

Art. 29. Cele edukacji:

Edukacja powinna jak najpełniej rozwijać twoją osobowość, umiejętności oraz zdolności umysłowe i fizyczne. Ma przygotować cię do życia, wyrabiać w tobie poszanowanie dla rodziców, jak też kultury i narodu, w którym wznastasz, oraz szacunek do innych osób i ich kultury. Masz prawo wiedzieć, jakie są twoje prawa.

Art. 30. Dziecko należące do mniejszości lub pochodzenia rdzennego:

Masz prawo znać i praktykować swoją tradycję, religię i język, którym posługuje się twoja rodzina, nawet jeśli większość ludzi w twoim kraju ich nie podziela.

Art. 31. Czas wolny, zabawa i życie kulturalne:

Masz prawo do wypoczynku, zabawy i włączania się w działania kulturalne i rekreacyjne.

Art. 32. Praca dzieci:

Państwo ma chronić cię przed wykonywaniem pracy, która może zagrażać twojemu zdrowiu, rozwojowi, wykształceniu. Nikt nie ma prawa cię wykorzystywać.

Art. 33. Ochrona przed używaniem środków narkotycznych:

Państwo powinno ochronić cię przed używaniem, produkowaniem lub rozpowszechnieniem niebezpiecznych substancji.

Art. 34. Ochrona przed wykorzystywaniem seksualnym:

Państwo powinno ochronić ciebie przed wszelkimi formami wykorzystywania seksualnego.

Art. 35. Ochrona przed uprowadzeniem, sprzedażą bądź handlem:

Państwo powinno ochronić ciebie przed porwaniem, sprzedażą i wywiezieniem do innego kraju w celu wyzysku.

Art. 36. Ochrona przed innymi formami wyzysku:

Masz prawo do ochrony przed wszelkimi działaniami, które mogą zaszkodzić twojemu rozwojowi lub dobru.

Art. 37. Ochrona przed torturowaniem bądź okrutnym, nieludzkim czy poniżającym traktowaniem:

Jeśli złamiesz prawo, nikt nie może traktować ciebie z okrucieństwem, umieścić w jednej celi z dorosłymi, czy też odmawiać ci prawa do kontaktu z rodziną.

Art. 38. Ochrona przed konfliktem zbrojnym:

Jeśli nie masz piętnastu lat (lub osiemnastu w większości państw europejskich), nikt nie może wcielić cię do armii lub zmusić do jakiegokolwiek bezpośredniego uczestnictwa w działaniach wojennych. Dzieciom przebywającym w rejonie konfliktu zbrojnego przysługuje szczególna ochrona.

Art. 39. Prawo do rehabilitacji:

Jeśli jesteś ofiarą zaniedbania, wyzysku, wykorzystania albo torturowania, lub też siedzisz w więzieniu, masz prawo do szczególnej pomocy w odzyskaniu zdrowia fizycznego i psychicznego, jak również pomocy, by na nowo stać się pełnoprawnym członkiem społeczeństwa.

Art. 40. Młodociani przestępcy:

Jeśli oskarżono ciebie o złamanie prawa, masz prawo do takiego traktowania, które uszanuje twoją godność. Przysługuje ci pomoc prawna, a jeśli już trafisz przed sąd, to można skazać ciebie tylko za bardzo poważne przestępstwa.

Art. 41. Poszanowanie wyższych standardów praw człowieka:

Jeśli prawa twojego kraju bardziej sprzyjają dzieciom, niż postanowienia tej Konwencji, to wówczas one właśnie mają zastosowanie.

Art. 42. Szerzenie wiedzy o konwencji:

Państwo powinno zadbać o to, by wszyscy rodzice, dzieci i instytucje zapoznały się z postanowieniami tej konwencji.

Art. 43-54. Zobowiązania państw:

Te postanowienia niniejszej konwencji tłumaczą, jak dorośli i władze państwowe powinni ze sobą współpracować na rzecz zapewnienia dzieciom wszystkich należnych im praw.

Poradnia młodzieżowa

przy Towarzystwie Rozwoju Rodziny

ul. Boh. Westerplatte 27, 65-034 Zielona Góra
tel. 68 325 37 87

Dziecięcy Telefon Zaufania

Rzecznika Praw Dziecka

(od godziny 8.15 do 20.00)
tel. 800 12 12 12

Rzecznik Praw Dziecka

(od poniedziałku do piątku w godzinach 08.15 - 16.15)
ul. Przemysłowa 30/32, 00-450 Warszawa
tel. 22 583 66 00
e-mail: rpd@brpd.gov.pl
www.brpd.gov.pl

Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”

tel. 22 668 70 00
www.niebieskalinia.pl

Telefon Zaufania Fundacji Dzieci Niczyje

tel. 116 111
www.116111.pl
Telefon Zaufania skierowany jest do dzieci i młodzieży. Codziennie, od 12.00 do 20.00. Możesz także zarejestrować się na naszej stronie i napisać do nas wiadomość.

Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka

ul. Piaskowa 9e, 65-204 Zielona Góra
tel. 68 328 08 63, 68 324 49 00
e-mail: tkopd@poczta.onet.pl

Policyjny telefon zaufania w Zielonej Górze

tel. 68 324 02 54

Biuro Pełnomocnika ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

ul. Dworcowa 31/6, 65-019 Zielona Góra
tel. 68 327 29 28
e-mail: probal@zielona-gora.pl

Ośrodek Pomocy

dla Osób Pokrzywdzonych Przystępstwem Lubuskie Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet

ul. Stary Rynek 17 (wejście od ul. Lisowskiego),
65-067 Zielona Góra
tel. 68 45 49 232
tel. kom. 692 064 061
e-mail: baba@baba.org.pl,

Help Line

Celem Helpline.org.pl jest pomoc dzieciom i młodzieży w sytuacjach zagrożenia w Internecie.
www.helpline.org.pl
tel. 800 100 100 (od 11.00 - 17.00)
e-mail: helpline@helpline.org.pl

Strefa Młodych.pl - portal o prawach dziecka

strefamlodych.pl
redakcja@strefamlodych.pl

NieUciekaj.pl

Serwis prowadzony przez Fundację ITAKA - Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych
www.nieuciekaj.pl
Tel. w razie problemów: 116 000
email: napisz@nieuciekaj.pl
Ucieczka nie jest rozwiązaniem Twoich problemów, otwarta rozmowa o problemach to alternatywa dla uciezki.

ZTE „Civilitas”

ul. Boh. Westerplatte 27, 65-034 Zielona Góra
tel. 68 477 66 33
sekretariat@civilitas.org.pl

PROJEKT
STATUETKI
KRÓLA MACIUSIA:
SOFIA SMYKANYCH,
UNIwersYTET
ZIELONOGÓRSKI

Zielonogórskie Towarzystwo Edukacyjne „Civilitas”

Nasze Stowarzyszenie jest organizacją pozarządową, ukierunkowaną na upowszechnianie wiedzy o prawach i wolnościach człowieka ze szczególnym uwzględnieniem praw dziecka, rozwoju demokracji i kształtowania postaw obywatelskich.

Towarzystwo zostało zarejestrowane w marcu 1997 roku z inicjatywy absolwentów Helsińskiej Szkoły Praw Człowieka w Warszawie, którzy od kilku lat realizowali projekty edukacyjne o prawach człowieka w Zespole Obrony Praw Dziecka przy Poradni Młodzieżowej w Zielonej Górze.

Występujące w nazwie naszego Towarzystwa pojęcie ideę życia obywatelskiego, ucywilizowanego, wolnego czyli prawnie uregulowanego, bezpiecznego, rozsądnego, uprzejmego, ładnego oraz cnotliwego. Dla nas >>CIVILITAS<< symbolizuje odnowienie społeczeństwa cywilnego czyli niepaństwową, nierządową sferę aktywności społecznej.